Paranoyalar: Günümüz toplumsal bağının gerçek bir barometresi

Charles MELMAN'ın "Paranoyalar" semineri üzerine kartel sunumu[1]

Sevinç Beyza Toktay[2]

Charles Melman Paranoyalar semineri boyunca "Bizler bir metnin çocuklarıyız" cümlesini titizlikle katmanlaştırarak işler. Hepimizin bir metnin çocukları olduğu gerçeği içerisinde bir heterojenliği ve melezliği barındırır. Bu melezlik her birimizin başkalığının altını çizerek evrensel bir babanın etrafında buluşturur. Giovanni Boccaccio'nun Decameron eserinde 7 kişi ateşin etrafında bir araya gelir ve hikâye anlatmaya başlar. Karakterlerin her biri sevdikleri ve akıllarına gelen şeylerden bahsetmekte özgürdür. Kitap boyunca karakterlerin anlattığı hikâyede tanıklığını ettiğimiz mefhum, dönemin manevi ve ahlaki çöküşüdür. Böylelikle bu kişiler içinde bulundukları dönemde neler olduğunu kavramak ve yaşadıklarının öznesi olabilmeleri adına kelimelerin dolayımından geçmek zorunda kalırlar. Bizim için bu anlatılar, bir anlatı geleneğinin, insanın Gerçek ile karşılaşmasında kendi payına düşeni, ıstırabını temsil etme ısrarının ve kelimelerin "toplumsal bağı" destekleyen sembolik gücünün altını çizer. Yani, insanı insan yapan ve öznellik için *"doğması- ortaya çıkması üzerine itmek"/"pousse à advenir"* değeri taşıyan bu ısrarın kendisi elzemdir. Zira bu eserin esas konusu veba değil; vebanın hezimete uğrattığı insan ilişkilerinin ve toplumsal bağın kelimeler ve anlatı aracılığıyla yeniden inşa edilmesidir. Bu yaratıcı eylemde, metinsel bir örgütlenmenin ve onun öznel mekânsal restorasyonunun mevzu bahis olduğu söylenebilir.

Hattımızı örerek ilerlediğimizde, Charles Melman ve Nazir Hamad'ın *"La psychologie de l'immigration/ Göçmenliğin Psikolojisi"*[3] eserinde ele aldıkları *evrensel* ve *tekil baba* kavramlarını Türkiye'deki güncel söylem ve bunun öznel-likler üzerindeki etkileriyle ilişkili olarak inceleyebiliriz. Güncel söylemde artık referansta bulunulan *evrensel baba* değildir; bu babanın salt olarak biyolojik, diğer bir deyişle *tekil bir babaya* indirgendiğinden bahsedebiliriz. Zira biyolojik babanın temsil ettiği yer, tam da evrensel babaya referansta bulunan ve öznenin

[1] Bu metin, Dr. Psikanalist Özge Soysal'ın sorumluluğunda iki sene boyunca yürütülen Charles Melman'ın "*Les Paranoïas*" "Paranoyalar" seminerinden itibaren güncelde uyandırdığı sorular ile birlikte *Cartel Franco-Turc* çalışma grubu olarak *Association Lacanienne International Kartel Günleri*'nde tarafımdan sunulmuştur.

[2] Psikoterapist, Formasyonda Psikanalist. ALI Côte d'Azur üyesi.

[3] C. Melman & N. Hamad, *La psychologie de l'immigration*, Paris, Maison d'Edition Langage, 2019

kendi anlatısını inşa edebilmesinin yolunu açan bir babadır. Peki ama artık bu baba, evrensel babaya referansta bulunmuyorsa? Başka bir deyişle herkesin babası kendineyse?

Toplumsal barometrenin artan tansiyonunda bu durum çarpıcı bir biçimde göç ve mülteciler alanında görülebilir. Hatırlayacağımız üzere Suriye savaşı sırasında, mülteci ve göçmenler bir sınır kapısından bir diğerine sürüldü. Kimi ülkeler mültecileri savaş sırasında kabul etmedi ve sınırlarını kapattı. Süreç içerisinde bu durumun "ağır" bilançoları Bodrum sahiline vuran çocuk cesetleriyle kendini ağır ve üzücü sonuçlarla göstermiştir. Eğer *evrensel baba* bağlamında düşünürsek, "kardeşlik" ilkesi feshedilmiştir. Dolayısıyla heterojen ve başkalık niteliğinin altını çizerek bir arada yaşamayı önceleyen bu *"paha biçilemez/cher[4]"* ilkenin feshi, güncelde bedelini *"et beden/chair[5]"* ile ödeyerek sonuçlarını çarpıcı ve şiddetli bir şekilde gözler önüne sermiştir. Yani öncesinde borcunu sembolik değeri olan kelimeler ile ödeyen kardeşlik ilkesi, yerini bu ilkenin feshi ile *"et bedenle"* ödemeye bırakmıştır. Borcun et beden ile ödenişi, yurttaşların ülkelerini ve sınırlarını yabancı düşmanlığı mantığıyla *"sahiplenmelerine"* ve onları homojen Bir/Un mantığı içerisinde birleştirerek kendi kimlik ve atalarıyla *"pür"* bir ilişki kurmalarına yol açtığı söylenebilir. Böylelikle üyesi olduğu bu grupta özne, Bir'in farklı bir şekilde "zevklenmeye" izni verdiği ortak bir kimliğe indirgenir. Bu kapalı mantıkta heterojen yapılanmaya izin vermeyen bir söylem ile karşılaşırız. Bu söylem, öznenin homojen ve kapalı bir sistem karşısında yalnız kaldığı farklı toplumsal gruplar arasındaki yarılmayı ortaya koyan bir söylemdir. Bu mantığa referansta bulunan çarpıcı ifadeleri güncel yaşam pratiklerimizde sıklıkla duyabiliriz: *"ülkemizde daha fazla göçmen istemiyoruz, işte bu kadar!"* Bu ifade, "farklı" olan unsurları şiddetle dışarı püskürten ve hepimizi harflerin, kelimelerin etrafında birleştiren evrensel babanın kimliğini yok eden paranoyak kapalı bir mantığın kendisini düşündürür. Zira bu mantıkta göçmen ve mülteciler düşmancıl nesnelerdir. Charles Melman'ın seminerinde ifade ettiği üzere *"Bu alanda orada olmaması gereken bir şey vardır ve bu şey, yani iğrenç olan ve bu nedenle dışarı atılması, dışarı çıkarılması gereken şeyin kendisidir…"*[6] Dolayısıyla özneyi homojen bir kimliğe kilitleyen "*bu budur"* mantığı, özneleri dolayımsız bırakan eyleme geçişleri ortaya çıkarır. Homojenlikten çıkmak için ise çözüm şiddetle, yani ötekinin yok edilmesi biçiminde kendisini gözler önüne serer.

---

[4] Fransızcada bu sözcük bizi kendi anlamı olan *"pahalı, paha biçilemez, kıymetli"* ile birlikte düşünmeye iterken, güncel söylem hattında sözcüğün telaffuzu bizi yeni bir gösteren olan *"et, ten, vücut beden"* e gönderir.

[5] Buradaki *"et beden"* yazımı, sembolik bir bedenden farklı olarak, tam da bu niteliğin kendisinden arındırılan bir « kitle olarak bedeni » işaret etmekte.

[6] C. Melman, *Les Paranoïas, Séminaires 1999-2000 et 2000-2001*., p.327

Bu duruma son örnek olarak Konya'da doktor Ekrem Karakaya'nın öldürülmesi verilebilir. Başka bir hastanede güvenlik görevlisi olarak çalışan zanlı, cinayet günü Karakaya'nın muayenehanesine gelerek 9 el ateş açmış ve Karakaya'yı vurmuştur. Zanlı hemen akabinde aynı silahla intihar etmiştir. Türkiye'de doktorlara yönelik artan şiddet vakalarından itibaren doktorlar ve sağlık çalışanları hükümetten koruma talep etmektedir. Hükümete yöneltilen çağrılar ne karşılanmış, ne de duyulmuştur. Türkiye'de seslerini bir adrese iletmeye çalışan diğer gruplar gibi izole kalmışlardır. Bu çağrı ve iş bırakma eylemlerine karşı 08 Mart 2022'de doktorlara hükümet kanalından şöyle bir yanıt gelir: *"Doktorlar gidiyorlarsa gitsinler!"*. Bu söylem yapısı, kendisini bu ülkenin tekil babası olarak konumlandıran ve doktorları kendi homojenitesinin dışına püskürten bir niteliği barındırdığı söylenebilir. Başka bir deyişle tekil baba, sembolik babanın yerini almakta ve isterse çocuğunu kendi nesebine seçebilmekte ya da tıpkı bir atık nesne gibi nesebinin dışına atabilmektedir.

Bu toplumsal kutuplaşmayla ilgili olarak barometrede halk ile doktorlar arasında, yani "düşman" ile "muhalefet" arasında ortadan kaldırılması gereken banal kategorizasyonda artan bir gerilimin mevcudiyetine tanıklık ediyoruz. Adres yerindeki kişilerin mütemadiyen onlara yöneltilen mektubu almayı reddetmesi ve adres yerinde bulunmaktan kaçınması durumu, özneleri derin bir çaresizlikte ve bir başınalık içerisinde bıraktığı söylenebilir. Dolayısıyla da akabinde ötekine yönelik yıkım ve şiddetin arttığını söylemek yanlış olmaz. Esasen bu topraklarda durmaksızın tekrar eden bu durum, Osmanlı İmparatorluğu ve Türkiye Cumhuriyeti tarihindeki taht oyunlarında tekrarlı bir şekilde gündeme gelmiştir. Peki mevcut söylemde öznenin öznel kıvrımlarının ve dolayımlarının adresi olabilecek bir muhatap var mıdır? Bu söylemde Baba'nın Adını düzenleyebilecek bir *nitelik* mevcut mudur? Zira tam da bu ölümcül eyleme geçişler, sözün yöneltildiği adres konumunda bulunan muhatabın niteliğindeki ve yerini üstlenmedeki başarısızlığını ilan eder. Halbuki öznenin çağrısı ve muhatap mefhumu ile ilgili Melman seminerinde ergenlerdeki "acting-out" ile ilgili şunları söyler: *"Ergenlerin acting-out'ları ebeveynlerin aktarımı meselesini ortaya koyar. Böylelikle ebeveynler gerçek Öteki'ler olarak üçüncü bir tarafla, bir muhatap konumuyla ilişkilenebilirler. Temelde bu süreç, kendilerini bölünmüş özne olarak kabul ettikleri bir süreçtir. Böylelikle kendilerinin bölünmüş olduklarını kabul ettikleri ve kendilerini gösteren olarak sundukları için ergen, bu gösterenden ve onlardaki eksiklikten dayanak alarak kendi semptomunu yapılandırabilir ve içine hapsolduğu*[7] *cehennemvari eylemlerden çıkabilir."* Yani özneyi ölüm dürtüsünün pençesinden,

[7] Yazar "enferrer" fiilini kullanmıştır. Bu fiil içerisinde bir "cehennem"i barındırır.

hayatın kucağına bırakacak şey, muhatap konumundaki kişinin kendisini bölünmüş bir özne olarak sunabilmesi ve ona içre eksikliği üstlenebilmesi koşuludur.

Bu bağlamda, harflerin kökünün kazınması ve metinlerin önemsizleştirilmesiyle, Babanın Adı-nın itibarsızlaştırılmasının özneyi, sözün sembolik gücünün eylemin gücüne kurban gittiği, şiddet ve yabancılığın acımasız bir düelloya dönüştüğü bir toplumsal kopuş alanında bıraktığını söylemek kaçınılmazdır. Özne, Thanatos'un yeraltı dünyasına davet edilir.

Esasen metinsel organizasyon meselesi, barındırdığı sembolik ve paha biçilemez değer açısından düşünülmelidir. Bununla birlikte tekil babaya dayanan güncel söylemde, bizi erkek ve kız kardeşler olarak bağlayan kardeşlik ilkesinin feshedildiğini görüyoruz. Bu söylemde özneyi belirleyen, onu bir nesebe, bir kardeşliğe, bir rehbere, bir heterojenliğe kaydeden metinler ve evrensel babanın yeri, güncel liberal söylemde 'banal' ve 'vasat' olanın yerindedir. Üstelik bu ilkenin değeri ve önemi üzerinde ısrar edenler, güncel söylemde artık *"boomer"* kuşağı olarak adlandırılmaktadır.

[1] C. Melman & N. Hamad, *La psychologie de l'immigration*, Paris, Maison d'Edition Langage, 2019

[2] C. Melman, Les Paranoïas, *Séminaires 1999-2000 et 2000-2001*., p.327

[3]C. Melman, *op. cit.*, p.544